

نگاهی اجمالی به سینمای ایران و جهان و چالش‌های مواجهه آن با نمایش خانگی

پوست اندازی سینما

مصطفی پورکیانی: وقتی حرف از سینما می‌شود، همه دوستان و عشاق این واژه، شاید ناخودآگاه تمام سکانس‌های ماندگار تاریخ سینما را در ذهن خود به سرعت مرور کنند؛ سکانس‌هایی که خالقانی همچون فورد، هیچکاک، کوپریک و کاپولا داشته‌اند. هنوز تماشاگران پرده نقره‌ای با «ای تی» و «فهرست شیندلر» اسپیلبرگ خاطره‌سازی می‌کنند و رابرت دنبرو را «گلو خشمگین» و «اننده تاکسی» اسکورسوزی می‌ستایند. مگر می‌شود از سینما حرف زد و نامی از «پدرخوانده» کاپولا نبرد؛ فیلمی که هنوز در دانشگاه‌ها و مدارس سینمایی جهان تدریس می‌شود. چطور می‌شود «حرام‌زاده‌های لعنتی» و «بیل را بکش» تارانتینو را کنار زد و نگاه‌شان نکرد. نسلی که با «محله چینی‌ها»، «چچه زرمار» و «پیانو» پولانسکی بزرگ شده و با فیلم‌های وودی آلن خاطره‌ها دارد، نمی‌تواند دوری پرده سینما را تحمل کند.

اما ذائقه مخاطب دیگر سال‌هاست تغییر کرده و این را شرکت‌های بزرگی همچون کمپانی مارول بخوبی درک کرده‌اند.

استودیوی بزرگ مارول را همگان به دنیای کمیک‌هایش می‌شناختند. فیلم‌های سینمایی بسیاری بر پایه داستان کمیک‌های این کمپانی بزرگ ساخته شدند اما جریان این فیلم‌ها هیچ ارتباطی با یکدیگر نداشت و نقطه مشترک آنها همان لحظه آغازین فیلم بود که نام Marvel را مشاهده می‌کردیم. اوایل سال ۲۰۰۷ «کوبین فیگ» که یکی از اعضای ارشد کمپانی مارول به شمار می‌رفت، پیشنهادی بسیار طولانی مدت را با عنوان «جمع کردن منتقام‌جویان» به کمپانی ارائه کرد که البته با توجه به جذابیت و سوددهی بزرگی که برای این پروژه سینمایی پیش‌بینی می‌شد، سریعاً مورد استقبال بزرگان این شرکت قرار گرفت و این تهیه‌کننده آمریکایی که پیش‌تر نیز در ساخت عناوینی چون X-MEN لیاقت خود را ثابت کرده بود، به ریاست کمپانی Studios Marvel درآمد و این‌جا بود که دنیای ابرقهرمان‌های مارول به شکلی تازه و متفاوت، با فیلم‌هایی کاملاً پیوسته و گره خورده به یکدیگر آغاز شد.

آنها بخوبی رگ خواب نوجوان‌ها و جوان‌های نسل جدید را پیدا کرده بودند و با تولید فیلم‌های ابرقهرمانی، خود را فاتح کیش‌ها کردند. البته در این میان بزرگانی مانند مارتین اسکورسوزی معتقدند این فیلم‌ها معنای سینمای ناب را از بین برده‌اند و جای بزرگان سینما را اشغال کرده‌اند. اسکورسوزی اخیراً در مصاحبه‌ای در این باره گفت: «اصل حرف من درباره فیلم‌های مارول، انتقالیست و سینما این است که فیلم‌هایی که ساخته می‌شوند، فرض کنید یک خانواده می‌خواهد برود شهر بازی و این خیلی خوب است و در این شهر بازی تاجلی از سینما وجود دارد؛ این یک فرم هنری جدید است، چیزی جدا از فیلم‌هایی که معمولاً در سینما نمایش می‌دهند. نگرانی من از دست دادن پرده سینما برابر این فیلم‌های عظیم و شبیه شهر بازی است. سینما در حال

تغییر است و ما جاهای زیادی برای نمایش داریم. راه‌های زیادی برای فیلم ساختن به وجود آمده، خیلی هم لذت‌بخش است. این فیلم‌ها پدیده‌اند و خیلی خوب است که به دیدن پدیده‌های مثل شهر بازی رفت اما در مساله داشتن سینما جای گرتا گروویک‌ها و پل توماس اندرسون‌ها و نوآ بامباک‌ها را نگیرید». هر چند مارتین اسکورسوزی فیلم‌های ابرقهرمانی مارول را به «شهر بازی» تشبیه کرده اما همکار قدیمی‌اش پل شیریدر می‌گوید سینما طیف وسیع‌تری از فیلم‌ها را در برمی‌گیرد. نویسنده «اننده تاکسی» در مصاحبه با مجله «جی‌کیو» از تعریف واژه «سینما» گفته و می‌گوید برخلاف اسکورسوزی فیلم‌های مارول را سینما می‌داند: «ان فیلم‌ها سینما هستند. ویدئوهای که از گربه‌ها در یوتیوب می‌گذارند نیز سینما هستند. جالب است آنچه پیش‌تر به عنوان سرگرمی نوجوانان دانسته می‌شد، کتاب‌های کمیک نوجوانان، تبدیل شده به ژانر غالب از نظر فروش. هر نسل آگاهی پیدا می‌کند، به واسطه ادبیات یا تئاتر یا برنامه زنده تلویزیونی یا دانشگاه سینمایی. حالا نسلی داریم که مانگا و بازی‌های ویدئویی او را آگاه می‌کند». شیریدر اضافه می‌کند: «مساله این نیست که فیلمسازان تغییر کرده‌اند، بلکه این است که مخاطب تغییر کرده است. وقتی مخاطب فیلم جدی نمی‌خواهد، ساختن چنین فیلم‌هایی بسیار بسیار سخت است. وقتی بخواهد، وقتی بپرسد: «در مورد آزادی زن، وضعیت‌های رادیکال و نابرابری اقتصادی چگونه باید ببینیش؟» و مخاطب بخواهد درباره چنین مشکلاتی بشنود، آنگاه می‌تواند چنان فیلم‌هایی بسازد و ساختیم بویژه در دهه ۵۰، ۶۰ و ۷۰ هفته‌ای چند فیلم درباره مشکلات اجتماعی می‌ساختیم که از نظر فروش هم موفق بودند، چون مخاطب آنها را می‌خواست. سپس چیزی در فرهنگ تغییر کرد، از توجه خارج شد. هنوز چنین فیلم‌هایی ساخته می‌شوند اما دیگر در کانون بحث‌ها نیستند». پیش از شیریدر، کمپانی‌های بزرگی همچون نتفلیکس، آمازون پرایم و اپل به داستان تغییر ذائقه مخاطب پی برده بودند و تمام سرمایه خود را روی تولید مینی‌سریال، سریال و فیلم‌هایی سرمایه‌گذاری کردند که برای دیدن آنها دیگر نیاز نیست تماشاگر به سینما برود و در همان خانه و در هر زمانی که اراده کند و با گوشی در دست، به تماشای فیلم محبوب خود می‌نشیند. فراگیر شدن میل به تماشای فیلم و سریال در فضاهای خصوصی به بی‌رغبتی به رفتن و فیلم دیدن در سالن‌های سینما، مخاطبان بیشتری را به سمت «وی‌اودی»‌هایی همچون نتفلیکس برده است و در نتیجه قدرت اقتصادی این کمپانی ۲۳ ساله را بیش از پیش افزایش داده است. البته اگر هزینه‌های رفتن به سینما برای یک خانواده را در نظر بگیریم - به همراه هزینه‌های جانبی رفوت‌وآمد و خرید خوراکی و... - دیدن فیلم در نتفلیکس و شرکت‌های مشابه آن می‌تواند برای بسیاری به صرفه هم باشد.

نمایش خانگی؛ تهدید یا فرصت برای سینما؟

از سوی دیگر شاید با این اتفاق سود مادی و ظاهری سازندگان فیلم‌های سینمایی از نمایش آنلاین آن نسبت به نمایش سینمایی کاهش یابد اما در عوض تعداد بیشتری از مردم مخاطب این آثار هستند؛ مساله‌ای که به نظر می‌رسد بیش از همه برای سازندگان آثار سینمایی مهم است، چرا که آنها به دنبال رساندن پیام فیلم به تعداد بیشتری از مخاطبان هستند، بویژه اینکه این روزها با گسترش سامانه‌های «وی‌اودی»، با وجود بالا رفتن تنوع محصولات عرضه شده اما محتوای مناسب برای استفاده همه اعضای خانواده همچنان محدود است.

اکران آنلاین در سینمای ایران قطعا در مرحله اجرا دارای ایرادات و مشکلاتی خواهد بود اما آنچه می‌توان به شکل قطعی درباره این اتفاق تازه در سینمای ایران گفت آن است که با وجود همه این انتقادات، باز هم آغاز اکران آنلاین با آثار مهم گامی رو به جلو برای سینمای ایران است که می‌تواند نه فقط در دوره شیوع بیماری کرونا، بلکه پس از آن نیز بخشی مهم از مشکلات اقتصادی سینما بویژه در حوزه چرخه اکران را حل و البته عدالت در توزیع محصولات سینمایی را تا حدودی برقرار کند و به همه سینماگران این شانس را بدهد که راحت‌تر آثارشان را به دست مخاطبان برسانند.

مساله دیگر در ارتباط با اکران آنلاین توجه به این نکته است که بسیاری از منتقدان از اساس نسبت به امکان زیان‌ده بودن این طرح انتقاد دارند، این در حالی است که این طرح سال‌هاست توسط کمپانی‌های بزرگی همچون نتفلیکس در حال انجام است و مانع از زیان‌دهی به سمت اجرای چنین طرح‌هایی می‌رفتیم. در کنار آن در اکران آنلاین با توجه به اینکه دیگر خبری از سهم پخش‌کننده و سینما دار نیست و فقط بخشی از سود فروش به سامانه «وی‌اودی» اختصاص پیدا می‌کند، همه سود فروش اثر متعلق به سرمایه‌گذاران است و این می‌تواند مانع از ضرر سرمایه‌گذاران اثر شود. گذشته از اینها، مساله اکران آنلاین را باید در دامنه گسترده مخاطبان شبکه‌های «وی‌اودی» بویژه در ایام فرط‌طنین و خانه‌نشین شدن بسیاری از مردم دید. اکران آنلاین فرصتی برای تنوع‌بخشی مخاطبان است، آن هم در شرایطی که تعداد مخاطبان این سامانه‌ها هر روز در حال افزایش است. همچنین مزیت دیگر این طرح بویژه برای خانواده‌ها آن است که می‌توانند تنها با خرید یک بلیت به شکل دسته‌جمعی و خانوادگی به تماشای این آثار بنشینند و این در شرایط اقتصادی فعلی جامعه ما می‌تواند کمکی نیز به اقشار ضعیف‌تر جامعه باشد.

جسورانه برای کمک به این چرخه در حال فروپاشی بود؛ اتفاقی که اگر در ادامه با حمایت مردم و عدم استفاده آنها از نسخه‌های قاچاق همراه شود، می‌تواند مسیری تازه پیش روی سینمای ایران قرار دهد. این مسیر نه فقط در ایام شیوع بیماری کرونا، بلکه حتی پس از باز شدن سینماها نیز می‌تواند ادامه پیدا کند و به چرخه اکران آثار سینمایی کمک کند.

این موضوع مخالفانی نیز دارد که بخش عمده آنها سینماگران هستند، این در حالی است که کمتر شدن فشار بر چرخه اکران آثار سینمایی در نهایت به نفع سینما داران نیز خواهد بود، چرا که فرصت نمایش آثار و همچنین شرایط آنها برای انتخاب آثار پرفروش‌تر جهت اکران را هموارتر می‌کند. این همه در شرایطی است که «خروج» ابراهیم حاتمی‌کیا خود از جمله آثاری بود که قطعا در صورت اکران در سینماها به واسطه جایگاه و اعتبار کارگردانش و البته قصه قهرمان‌محور آن از شانس خوبی برای فروش بالا برخوردار بود. در واقع ورود حاتمی‌کیا به این عرصه نوعی خط‌شکنی به شمار آمد و توانست جسارت سایر فیلمسازان بویژه فیلمسازان سرشناس برای ورود به این عرصه را بالا ببرد.

آثار اکران نشده سینمای ایران اضافه می‌شود؛ قطاری که تنها راه کاستن از طول آن، با گسترش چشمگیر ظرفیت‌های ناوگان اکران آثار سینمایی است که در عمل به واسطه هزینه‌های سنگین امکان‌پذیر نیست یا استفاده از راه‌های جایگزینی همچون اکران آنلاین؛ روشی که سال‌هاست در سینمای جهان هم در حال اجراست.

شیوع بیماری کرونا اتفاقی بود که چرخه نیمه‌جان اکران در سینمای ایران را به سمتی مرگ‌بوده، چرخه‌ای که اگر تا پیش از این با هر زحمتی که بود که کار خود را پیش می‌برد، با ماجرای کرونا به شکلی زمینگیر شد که حالا شمار آثاری که در نوبت اکران هستند، از شمارش در رفته است! تصمیم ۲ سال پیش ابراهیم حاتمی‌کیا و سازندگان فیلم سینمایی «خروج» برای اکران آنلاین این فیلم، تصمیمی

هر سال با نزدیک شدن به ایام برگزاری جشنواره فیلم فجر که از آن به عنوان مهر سینمای ایران یاد می‌شود، یکی از بحث‌های اصلی درباره اکران نشدن شماری از آثار جشنواره سال گذشته و در نتیجه سنگین‌تر شدن بار چرخه اکران است. این چرخه هر سال سنگین‌تر می‌شود و شمار بیشتری از آثار اکران‌نشده به قطار طولانی

شیر طلای ونیز به «اتفاق» رسید

مراسم اعطای جوایز هفتادوهمین دوره جشنواره فیلم ونیز با اعطای جایزه شیر طلا به فیلم فرانسوی «اتفاق» ساخته «آندری دیوان» برگزار شد. در ادامه فهرست برندگان هفتادوهمین جشنواره فیلم ونیز را مرور می‌کنیم. در بخش رقابت اصلی، شیر طلای بهترین فیلم به «اتفاق» ساخته «آندری دیوان» تعلق گرفت. جایزه بزرگ هیات داوران (شیر نقره‌ای) به «دست خدا» ساخته «پائولو سورنتینو» و بهترین کارگردانی (شیر نقره‌ای) به «چین کمپوین» برای فیلم «قدرت سگ» رسید. جایزه ویژه هیات داوران به «میکل آنجلو فرامارتینو» برای فیلم «حفره» اهدا شد. «جان اریکلا» برای فیلم «مشغول کار: گمشده شماره ۸» جایزه بهترین هنرپیشه نقش اصلی مرد را از آن خود کرد و «پنلوپه کروز» برای فیلم «مداران موازی» بهترین هنرپیشه نقش اصلی زن شد. جایزه بهترین فیلمنامه به «فیلیپو اسکوتی» برای فیلم «دست خدا» رسید. همچنین اسکوتی برای این فیلم جایزه بهترین هنرپیشه نوظهور را نیز دریافت کرد. جایزه بزرگ بهترین فیلم واقعیت مجازی هم به فیلم «جالبوت: بازی کردن با واقعیت» به کارگردانی «بری جین مورفی» و «مایا عبداللا» تعلق گرفت. جایزه شیر آبی (بهترین فیلم اولی جشنواره) نیز به فیلم «معصوم» ساخته «مونیکا استن» و «جورج چپیر لیلیمارک» اهدا شد. همچنین در بخش افق‌های جشنواره جایزه بهترین فیلم به «ژانر» ساخته «لاریناس باریسا» رسید. «اریک گراول» نیز برای فیلم «تمام وقت» جایزه بهترین کارگردانی

بزرگ هیات داوران به «پائولو سورنتینو» ایتالیایی برای فیلم «دست خدا» رسید و «چین کمپوین» برای «قدرت سگ» شیر نقره‌ای بهترین کارگردانی را از آن خود کرد.

«کلوسی ژائسو» کارگردان چینی، «سنتیازا آریو» هنرپیشه بریتانیایی، «ویرجینیا فیبرا» هنرپیشه فرانسوی، «ساورو کاستانزو» کارگردان ایتالیایی، «الکساندر نانو» مستندساز به کار خود پایان داد. جایزه بزرگ هیات داوران به «پائولو سورنتینو» ایتالیایی برای فیلم «دست خدا» رسید و «چین کمپوین» برای «قدرت سگ» شیر نقره‌ای بهترین کارگردانی را از آن خود کرد.

«کلوسی ژائسو» کارگردان چینی، «سنتیازا آریو» هنرپیشه بریتانیایی، «ویرجینیا فیبرا» هنرپیشه فرانسوی، «ساورو کاستانزو» کارگردان ایتالیایی، «الکساندر نانو» مستندساز به کار خود پایان داد. جایزه بزرگ هیات داوران به «پائولو سورنتینو» ایتالیایی برای فیلم «دست خدا» رسید و «چین کمپوین» برای «قدرت سگ» شیر نقره‌ای بهترین کارگردانی را از آن خود کرد.

چند پیشنهاد تهیه‌کنندگان برای بهتر شدن اوضاع سینما

اتحادیه تهیه‌کنندگان سینمای ایران در بیانیه‌ای خواستار رعایت چند بند برای جلوگیری از فروپاشی سینمای ایران شد. به گزارش «وطن‌امروز»، این اتحادیه با انتشار بیانیه‌ای خطاب به وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی تاکید کرد

اجرای شدن ۷ بند بیانیه می‌تواند سینما را از خطر فروپاشی نجات دهد. در بخشی از متن این بیانیه آمده است: سینمای ایران طی دهه‌های گذشته غالباً گرفتار کج‌سلیقگی‌ها و بی‌تدبیری‌های مدیریت خرد و کلان عرصه فرهنگ و هنر کشور شده است. جز دورانی کوتاه در دهه ۷۰ که مدیریت صنفی و مدیریت دولتی در تعاملی بویا بسیاری از مشکلات ریشه‌دار سینما را از سر گذراندند، در باقی دوره‌ها مدیران مختلف با تصمیم‌گیری‌های غیر کارشناسانه، اعمال تبعیض‌های گسترده برای دامن زدن به آتش اختلافات میان صنوف سینمایی بویژه تهیه‌کنندگان سینما تلاش کردند و به جای ارتقای کیفی و کمی سینمای ایران، آنها را از اتحاد و انسجام برای اصلاح امور فرهنگی کشور دور نگاه داشتند. با این همه و در آستانه تغییرات مدیریت کلان دولتی، همه آحاد سینمای ایران چه کارفرما و چه کارگزار، نشان دادند در مسائل زیربنایی صنفی به این وحدت نظر رسیده‌اند که تهیه‌کنندگان و بقیه آحاد خانه سینما به مثابه ۲ ریل موازی قادرند اختلافات صنفی را در درون جامعه اصناف بخوبی اداره کرده و در مطالبات عمومی و استراتژیک خود، با هم متحد باشند. ما به عنوان اتحادیه تهیه‌کنندگان این سینما با نظر واحد و متحد همه تشکل‌های تهیه‌کنندگی، به جد معتقدیم التزام اجرایی مدیریت کلان دولتی به بندهای این بیانیه می‌تواند سینما را از خطر فروپاشی نجات دهد.

■ لغو مالیات نا عادلانه بر سینما
تعمیل مالیات بر این قشر تصمیمی کاملاً غیر کارشناسانه و بر مبنای دلایل و شواهد ناقص و مجعول است، آن هم در شرایطی که اکثر قریب به اتفاق اهالی سینما، بویژه در این دوران سخت معیشتی ناشی از کرونا، با دشواری روزگار می‌گذرانند، لذا مطالبه جدی ما اقدام عاجل وزارت ارشاد و مشخصاً رئیس سازمان سینمایی است که

تعمیل مالیات بر این قشر تصمیمی کاملاً غیر کارشناسانه و بر مبنای دلایل و شواهد ناقص و مجعول است، آن هم در شرایطی که اکثر قریب به اتفاق اهالی سینما، بویژه در این دوران سخت معیشتی ناشی از کرونا، با دشواری روزگار می‌گذرانند، لذا مطالبه جدی ما اقدام عاجل وزارت ارشاد و مشخصاً رئیس سازمان سینمایی است که

تعمیل مالیات بر این قشر تصمیمی کاملاً غیر کارشناسانه و بر مبنای دلایل و شواهد ناقص و مجعول است، آن هم در شرایطی که اکثر قریب به اتفاق اهالی سینما، بویژه در این دوران سخت معیشتی ناشی از کرونا، با دشواری روزگار می‌گذرانند، لذا مطالبه جدی ما اقدام عاجل وزارت ارشاد و مشخصاً رئیس سازمان سینمایی است که

تعمیل مالیات بر این قشر تصمیمی کاملاً غیر کارشناسانه و بر مبنای دلایل و شواهد ناقص و مجعول است، آن هم در شرایطی که اکثر قریب به اتفاق اهالی سینما، بویژه در این دوران سخت معیشتی ناشی از کرونا، با دشواری روزگار می‌گذرانند، لذا مطالبه جدی ما اقدام عاجل وزارت ارشاد و مشخصاً رئیس سازمان سینمایی است که

